

Häckfågelinventeringar i Svartsjö 2017

Urpo Könnömäki

I Svartsjöviken har nu de häckande våtmarksfåglarna inventerats under arton år, 2000–2017. Sammanlagt 49 revir av 12 olika arter har noterats 2017. I Svartsjö dämlä som ligger alldeles intill har inventeringar gjorts i tretton år, 2005–2017. Resultatet är något sämre än fjolårets, troligen beroende på dålig fjödotillgång till följd av kallt och torrt väder. För övriga fågeliakttagelser hänvisas till "Observationer i Ekerö kommun 2017", sidan 20.

Svartsjöviken

Som en aktivitet i arbetet med "Projekt Svartsjöviken", vilket bl.a. innefattar restaurering av våtmarksbeten vid Svartsjöviken, startade fågelinventering av Svartsjöviken år 2000. Här ska inventeringsresultaten för det sjuttonde året 2017 redovisas.

Fälrtarbetet har i huvudsak utförts av författaren. Under perioden april – maj 2017 gjordes 5 besök. Som huvudmetod räknas antalet par som bedömdes hävda revir, men iakttaga bon och ungvullar kompletterar observationerna. En svårighet ligger i att skilja rastande fåglar från revirhävdande par. Vidare kan det vara mycket svårt att separera häckande par från yngre fåglar som finns i området men inte häckar, detta gäller främst gässen.

Häckfågelinventeringen har kompletterats med iakttagelser som rapporterats på *Artportalen*. Inventeringsresultatet framgår av tabell 1. De osäkerhetssiffror som anges i det följande är subjektiva bedömningar. Här följer kommentarer per art.

Skäggdoppning Enstaka fåglar sågs.

Knölsvan Ett par hävdade revir. Inga ungar sågs.

Grågås Nästan omöjligt att lokalisera bon, då dessa läggs dolt i vassen och häckningen startar mycket tidigt. Tre par med ungar kunde iakttagas i viken. De flyttade sedan till Dämlä.

Kanadagås Normal förekomst. Osäkerheten är ca ± 2 par.

Gräsand Arten noterades i samma omfattning

än under 2016. Antalet redovisade par har en osäkerhet på ca ± 3 par. Ungarna har förflyttats till Dämlä.

Snatterand Enstaka fåglar syntes i viken.

Skedand Enstaka fåglar syntes i viken.

Årta Enstaka fåglar syntes i viken i år.

Knipa Hur många par som verkligen häckar är osäkert. Noterat antal par (4) har en osäkerhet på ca ± 1 . Ungar sågs i Dämlä.

Storskrake Svårt att veta hur många storskrakar som häckar. Två honor sågs med ungar.

Vattenrall Hördes vid dikesmyrningarna på östra och västra sidan.

Sothöna Den vanligaste vattenfågeln. Antalet par (6) har en osäkerhet på ca ± 2 .

Tofsvipa Uppskattningsvis 8 par höll till främst på mader och omgivande betesmark. I vilken utsträckning de häckade är osäkert.

Rödbena Fåglar fanns tidvis i sydöstra delen av viken. Ingen konstaterad häckning.

Enkelbeckasin En mycket svårinventerad art som trivs bäst i lite mer högväxt madvegetation.

Brun kärrhök Ett par höll till i området. Ungfåglar sågs.

Gulärta Uppskattningsvis fyra par fanns på sydöstra sidan.

Ängsfiplärka Något fler än i fjol.

Buskskvätta Något fler än i fjol.

Övriga inte inventerade mindre tättingar

Vanligast i vass- och buskmarkerna har sävsparven varit, följd av sävsångaren. Rörsångaren förekom mera sparsamt.

Tabell 1 Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjöviken 2010–2017.

Arter	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Kommentarer 2017
Skäggdopping	1	1	1	1	1	1	1	1	Inga ungar sågs
Knölsvan	1	1	1	1	1	1	1	1	Inga ungar sågs
Grågås	3	3	3	3	3	3	4	4	Fyra par med ungar
Kanadagås	5	4	6	6	5	5	4	3	Ungar sågs
Rördrom	0	0	0	0	1	1	1	1	Hördes
Gräsand	9	10	10	9	9	9	8	7	Ungar sågs
Kricka	0	0	0	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Snatterand	1	0	0	0	0	0	1	0	Enstaka fåglar
Skedand	0	0	0	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar
Knipa	4	4	5	5	5	5	5	4	4 par med ungar
Storskrake	3	4	4	3	3	4	3	3	3 par med ungar
Vattenrall	3	3	3	3	0	2	2	2	Inga ungar sågs
Sothöna	12	11	10	8	8	7	7	6	Ungar sågs
Tofsvipa	10	10	10	9	8	9	9	8	Ungar sågs
Rödbena	1	0	1	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar sågs
Enkelbeckasin	7	7	6	7	8	10	10	9	Svårinventerad
Summa	60	58	60	55	52	57	56	49	
Övriga arter									
Brun kärrhök	1	1	1	1	1	1	1	1	
Gulärta	6	6	5	5	5	4	5	4	
Ängspiplärka	7	7	8	8	7	8	7	8	
Buskskvätta	8	8	8	7	6	7	7	7	
Gräshoppsång	0	0	0	0	0	0	0	0	
Sävsångare	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	ca 10	10	10	
Rörsångare	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	ca 4	4	5	
Skäggmes	ca 2	ca 2	0	0	0	0	0	1	
Sävspärv	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	ca 20	20	

Svårinventerade arter är vigg, knipa och storskrake, som förekommer rastande på vårsträcket i betydligt större antal än vad som sedan går till häckning. Någon konstaterad häckning av vigg har inte noterats. Svartsjö dämme har blivit en

konkurrerande uppehållsplats för våtmarksfåg-larna i området. Många nykläckta ungdular har vandrat över till Dämnet där födotillgången varit betydligt bättre än bland konkurrerande fiskar i viken.

Foto: Kjell Häggvik

Skedanden häckar i Svartsjö Dämme.

Svartsjö dämme

Hösten 2014 markbearbetades den del av Dämmet som ligger mellan utsiktsplattformen och Svartsjövägen. Vattnet i Mälaren har därefter varit relativt lågt under 2017. Bearbetningen som skedde genom kriminalvårdsanstaltens försorg för att förbättra betestrycket, fick därför god effekt i den djupaste delen närmast vägen. Traktorkörningen innebar en utlösning av näring bunden i främst vegetation till vattnet och det stimulerade produktion av olika smådjur lämpliga som fågelföda. Ingen häckning av skrattnås eller årtar kunde konstateras. Ett par årtor höll till vid dämmet samt ett stort antal skrattnåsar.

Fortfarande gäller annars att till Dämmet söker sig många ungvallar av kanadagås, knipa, sothöna och gräsand från den närliggande fiskrika Svartsjöviken. Vid midsommartid hade vegetationen tagit över en del av vattenytorna i Dämmet. Det fanns fortfarande gott om fåglar, vilka dock var svårbedda utom närmast vägen. Betestrycket på fastare mark har varit bra. Betesdjuren har släppts ut tidigare på försommaren och fått beta så sent som möjligt på hösten. Även om bete har

etablerats kommer en viss vinterslätter att behöva utföras. Det skedde senast 2016.

Vid häckfågelinventeringen 2017 av Svartsjö Dämme har använts samma metodik som i Svartsjöviken. I tabell 2 redovisas resultatet.

Här följer kommentarer per art.

Knölsvan Ett par i lämplig biotop.

Grågås Åtta par fick ungar, ca 80 ungar kunde konstateras. Ca 60 individer som översomrade.

Kanadagås Som mest två par med ungar som förmodligen kommer från själva viken. De stannade relativt kort tid i Dämmet. När ungarna blivit större rörde de sig troligen ut i Mälaren.

Gräsand Som mest räknades två kullar. Ungarna blev troligen flygfärdiga. De flesta kullarna härstammade sannolikt från Svartsjöviken.

Snatterand Tre par fick ungar.

Skedand Ett par fick ungar.

Bläsand Två par fick ungar.

Kricka Som mest höll ca 200 till på det nyrestaurerade området. Svårt att skilja revirhävande från yngre inte häckande men översomrande fåglar.

Årta Ett par höll till i dämmet. Ingen häckning kunde konstateras.

Knipa Fem kullar kunde räknas in, säkerligen kom de flesta från häckningar i Svartsjö slottspark.

Brunand Enstaka fåglar sågs. Inga ungar sågs.

Sothöna Häckade i Dämmet med fem par. Någon invandring av sothönspar från Svartsjöviken kunde inte märkas. Troligen är sothönsen mycket revirbundna.

Tofsvipa Uppskattningsvis sju par etablerade sig i dämmet. Bon och ungar noterades för sju

par. Möjligen kan någon kull ha tillkommit från åkermarken genom invandring.

Rödbena Ingen häckning, enstaka fåglar sågs och hördes.

Enkelbeckasin Svårinventerad. Fem par markerade revir.

Mindre strandpipare Ett par häckade. Ungar sågs.

Skrattmås Ingen häckning.

Smådopping Ett par häckade troligen.

Rörhöna Ett par häckade. Ungar sågs.

Tabell 2. Antal par eller revir av fågelarter knutna till Svartsjö däme 2010–2017.

Arter	2010	2011	2012	2013	2014	2015	2016	2017	Kommentarer 2016
Knölsvan	0	0	0	0	2	1	0	0	Inga ungar sågs
Grågås	8	6	7	7	5	8	8	8	Ca 80 ungar räknades
Kanadagås	4	4	4	3	3	3	3	2	Ungar sågs
Gräsand	8	7	6	5	5	4	4	3	Tre par med ungar
Snatterand	1	1	2	2	0	1	0	3	
Skedand	2	2	1	1	0	0	0	1	Ett par häckade
Kricka	0	0	0	0	0	3	1	0	Inga ungar sågs
Årta	1	0	0	0	0	1	0	1	Inga ungar sågs
Brunand	0	1	0	0	1	0	0	1	Inga ungar sågs
Knipa	7	6	6	6	6	5	5	5	Kullar, häckning i parken
Sothöna	7	6	6	5	5	5	6	5	Fem par med ungar
Tofsvipa	6	6	6	5	6	6	7	6	Sex par med ungar
Dammsnäppa	0	0	0	0	0	0	0	0	Ingen observation
Rödbena	0	1	1	0	0	0	0	0	Enstaka fåglar sågs
Enkelbeckasin	4	4	4	4	5	5	5	5	Svårinventerad
M. strandpipare	1	1	0	0	0	0	1	1	Ungar sågs
Vattenrall	2	2	2	2	2	2	2	2	Trolig häckning
Fiskmås	1	1	1	1	1	1	1	0	Ingen häckning
Skrattmås	0	0	0	0	0	1	0	0	Ingen häckning
Smådopping	0	0	0	0	0	1	1	1	Trolig häckning
Rörhöna	0	0	0	0	0	1	1	1	Trolig häckning
Summa	52	48	46	41	41	47	46	45	